مسئولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

احسان الله ارینزی

۲۰۲۳/۰۱/۲۵

نړیوالې ټولنې

نهمه برخه

۳ – اقتصادي او ټولنیزه شورى Economical and Social Council (ECOSOC)

د ملګرو ملتونو د کړنلارې ۱۰ فصل اقتصادي او ټولنیزه شورى ته ځانګړى شوى دى. د شورى اتحاد، امریکا متحده ایالاتو او برتانیا مشرانو، د یالتا په غونډه کې، د داسې یوې شورى په شتون خبرې وکړې؛ خو د سانفرانسسکو په غونډه کې هوکړې ته ورسېدل او دا شورى یې تصویب کړه. که څه هم چې ملګري ملتونه د نړیوالې سولې او امنیت د ټینګولو او ساتلو له پاره جوړه شوې؛ خو په کړنلاره کې یې د شخړو او جګړو د مخنیوي له پاره، د اقتصادي او ټولنیزه ستونزو د حلارى په توګه نړیواله مرسته او ګډ کار هم په پام کې نیول شوى، هغه څه چې د ولسونو ټولنې په کړنلاره کې نه و!

اوس اقتصادي او ټولنیزه شورى د ملګرو ملتونو درېیم رکن دى چې د خپلې اساسنامې د ۶۰ مادې له مخې د ملګرو ملتونو د عمومي ټولنې تر نظر لاندې کار کوي. د دې اساسنامې ۶۶ ماده اقتصادي او ټولنیزه شورى ته دنده سپارې چې د ملګرو ملتونو د عمومي ټولنې سپارښتنې ومني. په دېتوګه وینو که څه هم چې اقتصادي او ټولنیزه شورى خپلواکه ده؛ خو د ملګرو ملتونو د سرمنشي او عمومي ټولنې تر نظر لاندې کار کوي. د ملګرو ملتونو کړنلارې دا شورى، د دې ټولنې او تخصصي بنسټونو او کمیټو یا د ملګرو ملتونو د کورنۍ، د اقتصادي او ټولنیزو چارو د همغږۍ له پاره جوړه کړې ده. د ملګرو ملتونو د منشور نهم او لسم فصلونه، نړیوالو اقتصادي او ټولنیزه همکاریو ته ځانګړې شوې او د اقتصادي، ټولنیزو، فرهنګي، روزنیزو او روغتیایي مسایلو په هکله څېړنې او بشري حقونه او بنسټیزه آزادي ګانې، د اقتصادي او ټولنیزه شورى دندې بلل شوې دي .[1].

اقتصادي او ټولنیزه شورى خپلې دندې له دې لارو په مخ بیایي:

الف- څېړنې: د ملګرو ملتونو د کړنلارې د ۶۲ مادې د لومړۍ فقرې له مخې، اقتصادي او ټولنیزه شورى باید د نړۍ اقتصادي، فرهنګي،ټولنیز، زده کړنیز، روغتیایي او نور نړیوال مسایل وڅېړي او راپورونه وکاږي او په دې برخو کې د ملګرو ملتونو عمومي ټولنې، د ملګرو ملتونو د غړو هېوادونو او اړونده تخصصي بنسټونو ته سپارښتنې واستوي. دېرځله لیدل شوي چې غړي هېوادونه او عمومي ټولنه دا څېړنې لولي او لازم تدابیر نیسي.

ب- سپارښتنې: اقتصادي او ټولنیزه شورى د دولتونو له پاره پرېکړه نه شي کولاى؛ خو د ملګرو ملتونو د کړنلارې د ۶۲ مادې د دوهمې فقرې له مخې، دا حق لري چې بشري حقونو ته د رښتیاني درناوي او ټولو ته د بنسټیزه خپلواکیو (آزادى ګانې) د هڅولو له پاره سپارښتنې وکړي.

ج - د هوکړه لیکونو او کنوانسیونونو د مسودو برابرول: د ملګرو ملتونو د کړنلارې د ۶۲ مادې د ۳ فقرې له مخې، اقتصادي او ټولنیزه شورى کولاى شي چې د هغه چارو په برخه کې، چې د دوى په دندو او واکونو کې راځي، د هوکړه لیکونو او کنوانسیونونو مسودې جوړې او عمومي ټولنې ته وړاندې کړي.

ځینې داسې کنوانسیونونه همدا شورى خپله جوړوي، لکه د ډله ییزو وژنو د مخنیوي کنوانسیون چې اقتصادي او ټولنیزې شورى برابر او عمومي ټولنې تصویب کړ او بیا له هېوادونو څخه وغوښتل شول چې په رسمي توګه یې تصویب کاندي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارى ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

خوځيني نور د ژورو څېړنو له پاره نړيوالو غونډو ته استول کېږي. لکه د بې تابعيته افرادو د وضعيت پروتوکول چې مسوده يې يو نړيوال کنفرانس برابره کړه (۱۹۵۴) او بيايې اقتصادي او ټولنيزې شورى ته واستوله چې خپل نور پړاوونه ووهي.
د – غونډې (کنوانسيونونه): اقتصادي او ټولنيزه شورى کولای شي چې د ملګرو ملتونو د کړنلارې د ۶۲ د ۴ فقرې سره سم، د هغه چارو په هکله چې د دوی په دندو او واکونو کې راځي، د ملګرو ملتونو له خوا نړيوالې يا سيمه ييزه غونډې جوړې کړي چې په هغو کې دولتونه يا پوهان او مسلکي خلک برخه اخلي. د مثال په توګه د نړۍ د نفوسو په هغه غونډه کې چې په کال ۱۹۵۴ کې جوړه شوه، متخصيصنو، پوهانو او مسلکي کسانو برخه اخستې وه .[2]
د اقتصادي او ټولنيزې شورى جوړښت:
اقتصادى او ټولنيزى شورى په لومړى سر کى ۱۸غړى درلودل؛ خو دا شمير د ملګروملتونو د غړو په ډيريدو سره، په کال۱۹۶۵ کى ۲۷ او په ۱۹۷۳ کى ۵۴ ته لوړ شو چې د عمومي ټولنې له خوا د جغرافيايي، اقتصادي، ټولنيزو او کلتوري معيارونو له مخې (په هر کال کې اتلس هېوادونه) د دريو کلنونو له پاره ټاکل کېږي. يو غړى دوهم ځل هم ټاکل کېداى شي.
د ملګرو ملتونو د امنيت شورى ۵ دايمي غړي،ټول د اقتصادي او ټولنيزى شورى غړيتوب لري او پاته ۴۹ بايد د نورو هېوادونو داسې استازيتوب وکړي: افريقايي ۱۴، آسيايي ۱۱، لاتينه امريکا ۱۰، ختيځه اروپا ۶ او لويديځه اروپا او پاته هېوادونه ۱۳ استازي (دولتونه). له هغه ځايه چې ملګري ملتونه د هېوادونو په کورنيو چارو کې لاس نه وهي؛ له همدې امله د اقتصادي او ټولنيزى شورى پرېکړې د سپارښتنو بڼه لري او الزامي نه دي.
د اقتصادي او ټولنيزې شورى په کلنيو غونډو کې، ناغړي هېوادونه او يا هغه جوړښتونه چې د ملګرو ملتونو عمومي ټولنې په رسميت پېژندلي لکه خپلواکي غوښتونکي غورځنګونه، هم له راييځخه پرته ګډون کولای شي. دا شورى هېڅ دايمي غړي نه لري[3].
د اقتصادي او ټولنيزې شورى دندې او واکونه:
د اقتصادي او ټولنيزې شورى دندې او واکونه، د ملګرو ملتونو د کړنلارې په ۶۱ – ۷۲ موادو کې راغلي دي. له سياسي، حقوقي او اداري مسايلو پرته، په نورو ټولو مسايلو په دې شورى بحث کېږي. د دې دندو او واکونو لنډيز دا دى:
- د نړېوالو اقتصادي او ټولنيزه مسايلو په هکله، د بحث او د ملګرو ملتونو د نظام او غړو هېوادونو په نامه د کړنلارې د سپارښتنو تنظيم،
- د روغتيا، زده کړو، کلتور، ټولنې، اقتصاد، نړيوالو چارو او نورو ورته مسايلو په هکله، د راپورونو د ليکلو او يا مطالعاتو د ابتکار سر ته رسول،
- د بشري حقونو او بنسټيزه خپلواکيو (آزادي) د ملاتړ رواجول او د هغوي رعايت،
- د اقتصادي او ټولنيزه مسايلو په برخه کې، د سترو نړېوالو کنفرانسونو له جوړولو سره مرسته او د پرېکړو ملاتړ،
- د تخصصي بنسټونو د فعاليتونو همغږي او عمومي ټولنې ته د هغوى په اړه د سپارښتنو وړاندې کول.[4]
د اقتصادي او ټولنيزې شورى غونډې:
شورى د خپل کار له پاره د مدني ټولنو له غړو سره ګردې ميزونه، تداركاتي غونډې، ډله ييز بحثونه او جلسې جوړوي. شورى د هر کال په جولاى کې، څلور اونۍ متناوباً په نيويارک او ژنيو کې اساسي غونډې جوړوي چې په يوه برخه کې يې د لويو اقتصادي، ټولنيزه او بشرپاله مسايلو په هکله، د وزيرانو او نورو لوړپوړو چارواکو په ګډون خبرې کېږي.
د اقتصادي او ټولنيزې شورى اړوند بنسټونه:
دا شورى ۹ ترلې مشورتي څانګې لري چې هره يوه په خپله برخه کې په څېړنو او سپارښتنو بوخته ده: د سرشمېرنو (احصائيه) کميسيون، د نفوس او پراختيا کميسيون، د ټولنيزې پراختيا کميسيون، د بشري حقونو کميسيون، د ښځو د دريځ کميسيون، د نشه يي توکو کميسيون، د جرايمو د مخنيوي او د جزايي عدالت کميسيون، د پرمختيا له پاره د علومو او تکنالوژۍ کميسيون او د اوږدمهاله (پايدار) پراختيا کميسيون.
اقتصادي او ټولنيزه شورى پنځه سيمه ييز کميسيونونه لري:
- د اروپا اقتصادي کميسيون، ژنيو - سويتزرلند، ۱۹۴۷،
- د آسياپاسفيک اقتصادي کميسيون، بنکاک - تايلند، ۱۹۴۷،
- د افريقا اقتصادي کميسيون، اديسه بابا - ايتوپيا، ۱۹۵۸،
- د لاتيني امريکا او کارابين اقتصادي کميسيون، سانتياګو - چيلي، ۱۹۴۸،
- د لويديځې آسيا اقتصادي کميسيون، بيروت – لبنان، ۱۹۷۳،
دا شورى د کارپوهانو ۶ دايمي کمېسيونونه لري:
- د پروګرامونو او همغږۍ کمېسيون،

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارى ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

- د بشري حقوقو کمېټه،
- د نادولتي ټولنو کمېسیون،
- د انرژي او طبیعي زیرمو کمېسیون،
- څو ملتیزه شرکتونه،
- د عمومي اداري کمېسیون.

اقتصادي او ټولنیزه شورى دوې دایمي کمېټې لري:

- د ستراتیژیکو تدابیرو او پروګرامونو کمېټه،
- د جرایمو د کنترول او مخنیوي کمېټه،

دا شورى همداراز د پروګرام جوړولو، پراختیا، طبیعي زیرمو او د بومي خلکو د اقتصادي،ټولنیزه او کلتوري حقونو په برخه کېڅو تخصصي بنسټونه لري.
دا شورى د ملګرو ملتونو له پروګرامونو (لکه د ملګرو ملتونو د پراختیا پروګرام، چاپېریال، بشري اسکان او د نفوسو صندوق) او تخصصي بنسټونو(لکهFAO ، WHO، UNESCOاو د ILO) سره همکاري او همغږي لري؛ ځکه هغوي ټول دې شورى ته راپورونه استوي او د لویو غونډو له پاره یې سپارښتنې برابروي .[5]

له نادولتي ټولنو سره د اقتصادي او ټولنیزی شورى اړیکې:
اقتصادي او ټولنیزه شورى، له نادولتي ټولنو سره د هغه مسایلو په هکله چې د ملګرو ملتونو د کړنلارې له مخې، د دې شورى په واکونو کې راځي مشوره کوي. سمدلاسه دا شورى له ۲۱۰۰ داسې ټولنو سره چې ځانګړي مسلکي پوهه یا تجربه لري او باید د خپلو لیدلورو د ښکارولو امکانات ولري، په اړیکو کې ده. دا نادولتي ټولنې درېډوله دي:

- هغه چې د شورى له ډېره فعالیتونو سره اړیکې لري،
- دویم هغه چې په ځانګړو برخو کې کار کوي،
- درېیم هغه چې کله کله له شورى سره مشورتي مرستې کوي.

هغه نادولتي ټولنې چې مشورتي دریځ لري، د اقتصادي او ټولنیزې شورى غونډویا تړلیو مشورتي څانګو ته استازي استوي.
په تېرو کلونو کې د اقتصادي او ټولنیزه شورى او نادولتي ټولنو ترمینځ اړیکې خورا پیاوړې شوي دي؛ ځکه شورى له دوی سره د خپلو پروګرامونو په هکله مشورې کوي او خبرو ته یې غوږ نیسي .[6]
اقتصادي او ټولنیزه شورى د هغه چارو په اړه چې په دوی پورې اړه لري، د عمومي ټولنی له قواعدو او اصولو سره سم، نړیوالې غونډې جوړوي، لکه په کال ۱۹۴۸ کې په ژنیو کې د اطلاعاتو د ټولولو د حق غونډه او بیا په کال ۱۹۶۴ کې بیا هم په ژنیو کې د ملګرو ملتونو د سوداګرۍ او پراختیا غونډه.
د ملګرو ملتونو د کړنلارې له ۶۳ مادې سره سم، اقتصادي او ټولنیزه شورى له تخصصي بنسټونو سره داسې تړونونه لري چې د ملګرو ملتونو او دې تخصصي ټولنو د همکاریو او اړیکو حدود ټاکي. تخصصي بنسټونه دې شورى ته د خپل کلنې راپورونه استوي.
نادولتي نړیوالې ټولنې له اقتصادي او ټولنیزه شورى سره مشورتي اړیکې لري؛ خو د شورى د سپارښتنو منلو ته اړ نه دي. دا ټولنې دوه ډوله دي: لومړی هغه چې شمېر یې ډېر دي او د شورى د فعالیت په حوزه کې اساسي ګټې لري. دویم هغه چې شمېر یې لږ دی او د شورى په ځینو کارونو کې ځانګړې واکونه لري.
د ملګرو ملتونو اقتصادي او ټولنیزی شورى د کال ۱۹۶۶ په دسمبر کې ۱۶ نړیوال تړونونه نافذ کړل چې له مخې یې، د نړۍ هېوادونه د بشري حقونو د رعایت له پاره، د سیاسي ګوندونو په جوړولو مکلف شول.
خو له دې ټولو سره – سره دا شورى رښتیاني اقتصادي او ټولنیز واک او ځواک او د حتمي او تطبیق کېدونکو پرېکړو حق نه لري او د ملګرو ملتونو او عمومي ټولنې څخه جلا یا خپلواکه حرکت نه شي کولای. له همدې امله یې ځینې پروګرامونه ځنډېدلی او د سانفرانسیسکو د غونډې ژمنې یې عملي کړی نه دی.[7]
د دې شورى هغه یوازنی پرېکړې چې عملي کېدونکي دي، د ملګرو ملتونو د کورنیو جوړښتونو او مقرراتو په برخه کې دي. البته په ځینو نړیوالو مسایلو کې مثبت کارونه هم لري، لکه د بشري حقونو د پراختیا او ستندرد کولو په برخه کې د دې شورى د بشري حقونو د کمېسیون زیار، د جزایي حقوقو ژوندي کول او داسې نور.
یا د مثال په توګه اقتصادي او ټولنیزه شورى، په اقتصادي برخه کې د ملګرو ملتونو له خورا فعالو ارګانونوڅخه شمېرل کېږي چې دا اداري ورسره کار کوي: د سوداګرۍ او تعرفو عمومي هوکړه، د بیارغاونې او پراختیا بانک، د پراختیا نړیوال صندوق، د ملګرو ملتونو اقتصادي کمېسیونونه او د سوداګرۍ او پراختیا له پاره د ملګرو ملتونو نړیوال کنفرانس یاUNCTAD.
اقتصادي او ټولنیزه شورى له ملګرو ملتونو څخه بېله بودجه لري، هر غړی هېوادیوه رایه لري او پرېکړې د حاضرو غړو په اکثریت آراوو کېږي.[8] د اکثریت کلمه د دې شورى په کورنیو لوایحو کې تشریح لري. هغه استازي چې د

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

يوې موضوع په ګټه رايه ورکوي او يا منفي رايه ورکوي. که څوک ممتنع رايه وکاروي، ناسوب (غيرحاضر) ګڼل کيږي.

---

[1] سازمان های بین المللی، دکتر نور محمد غفوری، ص ۱۵۱-۱۵۲
[2] سازمان های بین المللی، نامزد داکتر محمد اکبر زاهد ص ۱۱۶-۱۱۷
[3] سازمان های بین المللی، دکتر نور محمد غفوری، ص ۱۵۲-۱۵۳
[4] حقایق اساسی درباره سازمان ملل متحد، ص ۱۱
[5] حقایق اساسی درباره سازمان ملل متحد ص ۱۲-۱۳
[6] حقایق اساسی درباره سازمان ملل متحد، ص ۱۲
[7] سازمان های بین المللی، دکتر نور محمد غفوری، ص ۱۵۴-۱۵۵
[8] سازمان های بین المللی، نامزد داکتر محمد اکبر زاهد، ص۱۲۳

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ